

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוֶה פָּרַק בִּג

א. שְׁטְרֵי חוֹב הַמִּקְדָּמִים פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי טוֹרֵף בָּהֶן לְקוּחוֹת שְׁלֹא כַּדִּין; וְלִפְיֶכָּךְ קָנְסוּ אוֹתָן חֲכָמִים, וְלֹא יִגְבֶּה בְּשֹׁטֶר מִקְדָּם אֲלֹא מִפְּנֵי חוֹרִין גְּזֵרָה, שְׁמָא יִטְרֹף בּוֹ מִזְמָן רֹאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ.

ב. שְׁטְרֵי חוֹב הַמֵּאֲחָרִין כְּשֶׁרִין, שֶׁהָרִי הוֹרֵעַ כּוּחוֹ שְׁלִבְעַל הַשֹּׁטֶר שְׁאִינוּ טוֹרֵף אֲלֹא מִזְמָן הַשֹּׁטֶר; וְאִם עַל פִּי שְׁלֹא כָּתְבוּ בּוֹ שֶׁהוּא מֵאֲחָר, הָרִי זֶה כָּשֵׁר. שֹׁטֶר שֶׁכָּתְבוּהוּ בְּיוֹם וְנִחְתָּם בְּלִילָה הַסְמוּךְ לוֹ פְּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִקְדָּם; וְאִם הָיוּ עֲסוּקִים בַּעֲנִין, עַד שֶׁנִּכְנַס הַלִּילָה וְחִתְמוּהוּ אָף עַל פִּי שֶׁקֵּנוּ מִמֶּנּוּ בְּלִילָה, כָּשֵׁר.

ג. שֹׁטֶר שֶׁזְמָנוֹ כָּתוּב בַּשַּׁבָּת, אוֹ בַּעֲשָׂרָה בַּתְּשֵׁרִי שֹׁטֶר מֵאֲחָר הוּא, וְכָשֵׁר. וְאִין חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא מִקְדָּם הוּא, וּבְאֶחָד בַּשַּׁבָּת אוֹ בְּאֶחָד עָשָׂר בַּתְּשֵׁרִי נִכְתָּב, אֲלֹא מֵעַמִּידִין אֶת הַשֹּׁטֶר עַל חֲזָקָתוֹ: שֶׁהִדְבַּר יָדוּעַ הוּא שְׁאִין כּוֹתְבִין בַּשַּׁבָּת, וְלִפְיֶכָּךְ אַחֲרוּהוּ.

ד. כּוֹתְבִין שֹׁטֶר לְלוֹוֶה, אִם עַל פִּי שְׁאִין הַמַּלְוֶה עִמּוֹ; וְאִין כּוֹתְבִין לְמַלְוֶה, עַד שִׁיְהִיָּה הַלוֹוֶה עִמּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֹׁטֶר שִׁישׁ בּוֹ קִנְיָן, שֶׁהָרִי מַשְׁעָה שֶׁקֵּנוּ מִידּוֹ, נִשְׁתַּעְבְּדוּ נִכְסָיו. אֲבָל שֹׁטֶר שְׁאִין בּוֹ קִנְיָן אִין כּוֹתְבִין אֶפְלוּ לְלוֹוֶה, עַד שִׁיְהִיָּה הַמַּלְוֶה עִמּוֹ, וַיִּתֵּן הַשֹּׁטֶר בְּיַד הַמַּלְוֶה בְּפָנֵינוּ: שְׁמָא יִכְתֹּב עֲתָה לְלוֹוֶת מִמֶּנּוּ בְּנִיסָן, וְלֹא יִלוֹה מִמֶּנּוּ עַד תְּשֵׁרִי; וְנִמְצָא הַמַּלְוֶה טוֹרֵף בְּשֹׁטֶר זֶה מִנִּיסָן שְׁלֹא כַּדִּין, שֶׁהָרִי לֹא הִגִּיעַ לִידּוֹ עַד תְּשֵׁרִי.

ה. עֲדִים שֶׁקֵּנוּ מִידּוֹ הַלוֹוֶה אוֹ הַמוֹכֵר וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת הַשֹּׁטֶר זָמָן מְרֻבָּה אִם יָדְעוּ יוֹם שֶׁקֵּנוּ מִמֶּנּוּ בּוֹ כּוֹתְבִין בְּשֹׁטֶר זָמָן הַקִּנְיָן, וְאִם עַל פִּי שְׁאִינוּ זָמָן חֲתִימָתָן; וְאִין צְרִיכִין לוֹמַר, וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת יְדִינוּ עַד יוֹם פְּלוּנִי. וְאִם לֹא יָדְעוּ יוֹם שֶׁקֵּנוּ בּוֹ כּוֹתְבִין זְמָנוֹ שֶׁלִּשְׁטֶר, מַשְׁעָת הַכְּתִיבָה.

ו. וְכֵן מִי שֶׁנִּמְסְרָה לָהֶן הָעֲדוֹת בַּמְדִּינָה, וְכָתְבוּ הַשֹּׁטֶר בַּמְדִּינָה אַחֲרַת אִין מִזְכִּירִין בְּשֹׁטֶר מְקוֹם שֶׁנִּמְסְרָה בּוֹ הָעֲדוֹת, אֲלֹא מְקוֹם שֶׁכָּתְבוּ בּוֹ חֲתִימַת יָדָן.

ז. שְׁטְרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר שְׁלֹא נִכְתְּבוּ בְּזְמָנָן אֶפְלוּ הַמֵּאֲחָרִין פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי אִפְשָׁר לְטְרֹף בָּהֶן שְׁלֹא כַּדִּין. כִּיּוֹצֵא: כְּגוֹן שֶׁחֲזַר הַמוֹכֵר וְקָנָה הַשָּׂדֶה מִידּוֹ הַלּוֹקַח, קָדָם שִׁיִּגִּיעַ זָמָן הַשֹּׁטֶר הַמֵּאֲחָר, וַיּוֹצִיא הָלָה הַשֹּׁטֶר הַמֵּאֲחָר, וַיֹּאמֶר חֲזָרְתִּי וְלִקְחֹתִיָּה פַּעַם שְׁנִיָּה מִמֶּךָ; וְנִמְצָא טוֹרֵף שְׁלֹא כַּדִּין.

ח. וְלָמָּה לֹא נָחוּשׁ כֵּן לְשֹׁטֶר חוֹב הַמֵּאֲחָר, שְׁמָא יִפְרַעְנוּ קָדָם שִׁיִּגִּיעַ זְמָנוֹ וְיִכְתֹּב שׁוֹכֵר, וְיִחְזֹר וַיּוֹצִיא הַשֹּׁטֶר הַמֵּאֲחָר, וְיִטְרֹף בּוֹ שְׁלֹא כַּדִּין לְפִי שֶׁכָּל הַכּוֹתֵב שֹׁטֶר מֵאֲחָר, תִּקְנָתוֹ שִׁיכְתֹּב הַשׁוֹכֵר סֵתָם, שֶׁכָּל זָמָן שִׁיִּצֵּא הַשֹּׁטֶר, יִשְׁכַּר אוֹתוֹ זֶה הַשׁוֹכֵר. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן, וְכָתְבַת הַשׁוֹכֵר בְּזָמָן הַפְּרָעוֹן הוּא הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ.

ט. מִי שֶׁמָּכַר שָׂדֶהוּ בְּאַנָּס, וּמָסַר מוֹדְעָה, אוֹ שֶׁקָּדָם וּמָכַר אוֹ נָתַן לְאַחֵר, קָדָם שִׁימְכַר לְאַנָּס הָרִי הַמַּעֲוֹת שְׁלֹאֲנָס אֲצֵל הַמוֹכֵר כְּמַלְוֶה עַל פֶּה, וַאֲיִנוּ טוֹרֵף בְּשֹׁטֶר מָכַר שְׁבִידוֹ כְּלוּם: מִפְּנֵי שְׁאִין דִּין שֹׁטֶר זֶה שִׁיכְתֹּב, וְלֹא נִכְתֹּב אֲלֹא מִפְּנֵי הָאַנָּס. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

י. אפשר לטורף שיטורף בלא שטר, אלא בעדות על פה. פיצד: כגון שיש לו עדים שזאת הארץ גזולה מאביו הרי יש לו להוציאה בעדים אלו, ואין כאן שטר. וכן אם העידו לו שנגמר הדין לאביו לטורף מנכסי פלוני בכך וכך מזמן פלוני, ומת אביו ועדין לא טרף הרי הבן טורף בעדות זו.

יא. לפיכך אין כותבין שני שטרי מכר על שדה אחת שמה יעשה הלוקח קנוניה עם בעל חוב, ויטורף שלא כדין. פיצד: יבוא זה ויטורף שדה זו, בעדות שהעידו לו מחמת אביו, ויחזר הלוקח ויטורף בשטר המכר שבידו מן הלוקחות שלקחו אחריו, ויקרע שטר המכר שבידו; ויחזר בקנוניה ויעמד בשדה שנטרפה ממנו, ויבוא הוא שטרפה בעצמו ויטורף אותה פעם שניה בעדות עדיו, ויוציא הלה שטר המכר השני, ויטורף בו לקוחות אחרים שלא כדין.

יב. אם כן מי שאבד לו שטר המכר, ועדיו קימין פיצד יעשה: יכתבו לו שטר שני ויאמרו בו, שטר זה אין גובין בו לא מנכסים משעבדים ולא מנכסים בני חורין, ולא כתבנוהו אלא להעמיד שדה זו ביד פלוני הלוקח, כדי שלא יוציאה מידו המוכר ולא יורשיו.

יג. בשטרי החובות אינו כן: אף על פי שעדיו קימין, וקנו מידו, ויחזר בשעתו ואמר, שטר שפתבתם לי עתה אבד או נשרף אין כותבין לו שטר שני, שמה פרעו או מחלו: ואפלו היה החוב לזמן. ואינו גובה בעדים אלו כלום, אלא אם אמר הלווה לא היו דברים מעולם, שזה יחזק כפרן בעדותן כמו שיתבאר.

יד. מי שפלה שטר חובו, והרי הוא הולך להמחק מעמיד עליו עדים ובא לפני בית דין, והם עושין לו קיום. אבל עדי השטר עצמן אינן כותבין לו שטר אחר, אף על פי שנמחק בפניהם; אבל באין לבית דין, ובית דין עושין לו קיום.

טו. פיצד מקימין שטר זה: כותבין שטר אחר ואומרים בו, אנו בית דין פלוני ופלוני ופלוני, הוציא פלוני בן פלוני שטר מחוק לפנינו וזמנו ביום פלוני, ופלוני ופלוני עדיו. ואם כתבו והזקקנו לעדותן שלעדים, ונמצאת מכוונת גובה בשטר זה שכתבו לו, ואינו צריך קיום אחר; ואם לא כתבו כך צריך להביא ראיה על העדים הראשונים, עד שתתקיים עדותן.

טז. שטר חוב שנתקרע, כשר; נמחק או נטשטש אם רשומו נכר, כשר. נקרע קרע בית דין, הרי זה פסול. איזה הוא קרע בית דין, שתי וערב.

יז. מי שפרע מקצת חובו אם רצה מחליף, ובית דין כותבין לו שטר אחר בשאר החוב מזמן ראשון; אבל לא עדי השטר. ואם רצה, יכתב שובר.

יח. הבא לפרע כל חובו, ואמר המלוה אבד לי השטר הרי זה יכתב לו שובר, ויפרע כל חובו; ויש ללווה להחרים סתם על מי שכוּבש השטר, וטוען שאבד. ואם טען הלווה טענת ודאי ואמר, השטר אצלו ועתה הניחו בכיסו הורו רבותי שישבע המלוה הסת שאבד השטר, ואחר כך יפרע חובו ויכתב שובר.

יט. מי שהוציא שטר חוב במנה ואמר, עשו לי ממנו שנים

בַּחֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אֵין עוֹשִׁין לוֹ, שְׂזָכוֹת לַלוּוֹה לְהִיּוֹת הַכֹּל
בַּשָּׁטָר אֶחָד: שָׂאֵם יִפְרָעֵנּוּ מִקְצָת, נִמְצָא שָׁטָר פָּגוּם.

ב. וְכֵן אִם הוֹצִיא שְׁנֵי שָׁטָרוֹת בַּחֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים וְאָמַר, עָשׂוּ
אוֹתָן אֶחָד בְּמֵאָה אֵין עוֹשִׁין לוֹ, אֵלֹא עוֹשִׁין לוֹ קִיּוֹם לְכֹל אֶחָד
וְאֶחָד: שְׂזָכוֹת הִיא לַלוּוֹה לְהִיּוֹתָן שְׁנַיִם, שְׁלֹא יִכַּף אוֹתוֹ בַּדִּין
בְּפַעַם אַחַת לְגִבּוֹת הַכֹּל.

כא. הוֹצִיא שָׁטָר חוֹב בְּמֵאָה וְאָמַר, קִרְעוּהוּ וְכָתְבוּ לִי שָׁטָר
אַחֵר בַּחֲמִשִּׁים אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: שְׂמָא פָּרְעוּ הַכֹּל, וְכָתְבִי לוֹ שׁוֹבֵר
עַל שָׁטָר שְׁלֵמָא; וּכְשִׁיחֲזוֹר וְיוֹצִיא קִיּוֹם זֶה שְׁלֵשָׁטָר חֲמִשִּׁים,
וְיוֹצִיא הַלוּוֹה הַשׁוֹבֵר, יֹאמַר לוֹ, זֶה שָׁטָר אַחֵר הוּא.